

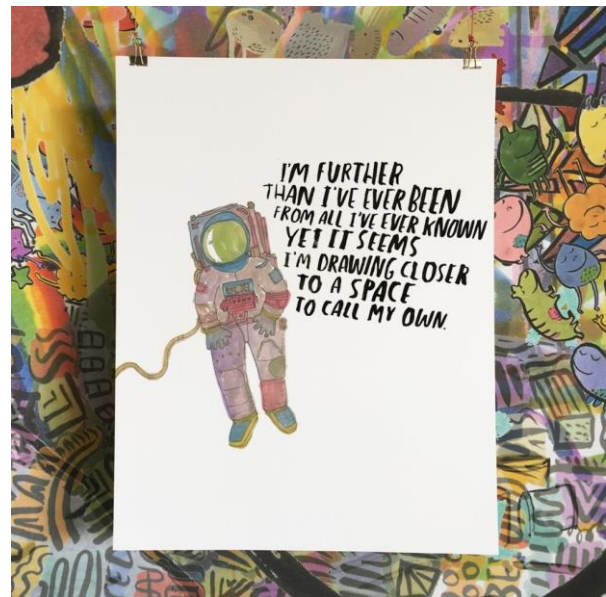
Leerlingparticipatie - De Gespreksbegeleider & De Socratische Houding

Beschikbaarheid

De basishouding van een gespreksbegeleider is er een van **beschikbaarheid**. Je staat open voor en bent nieuwsgierig naar wat zich aandient. Je staat open voor wat er bij jezelf, van binnen, gebeurt, voor wat er bij de deelnemers individueel gebeurt en in de groep als geheel.

Je bent je als gespreksbegeleider bewust van je eigen **onwetendheid**. Een deelnemer gebruikt wellicht woorden die je kent en die jij zelf ook gebruikt. Maar vraag je af of je ook echt weet wat de deelnemer ermee bedoelt. En ga dat na bij de deelnemer.

Door de ander niet te begrijpen maar wel te willen begrijpen neem je een nieuwsgierige open houding aan. Een houding van beschikbaarheid waarmee je de ander uitnodigt dat over te brengen wat hij/zij wil overbrengen. Dit levert in een filosofisch gesprek meer op dan een begripvolle houding als uitgangspunt. Die begripvolle houding kan maken dat je dingen juist voor lief neemt en daardoor informatie misloopt. Meer hierover bij het kopje Empathische Nulstand.

Vroedvrouwentechniek

De filosoof Socrates staat bekend om zijn zogenoemde **'vroedvrouwentechniek'**. Een vroedvrouw is beschikbaar aanwezig bij een geboorte. Zij vertelt de ander niet zonder meer wat te doen, leert de ander niets aan, gaat niet opjutten. Zij geeft de ander de tijd die zij nodig heeft. Socrates hielp met zijn **'vroedvrouwentechniek'** de kennis die bij de ander al aanwezig was, geboren te laten worden.

Dit doe je ook als gespreksbegeleider. Jij bent er om de deelnemers als groep te helpen hun opvattingen helder te krijgen en deze gezamenlijk te onderzoeken.

Autoriteit

Doordat jij de begeleider bent, ben je vanzelf een autoriteit in de ogen van de deelnemers. Als jij je mening geeft, is dat niet gewoon één van de meningen. Voor deelnemers is jouw mening meer waard. Daarom is het heel belangrijk je eigen mening voor je te houden. Die doet er niet toe.

Kinderen/jongeren leren op school veelal convergent denken. Kwesties hebben één uiteindelijk goed antwoord. En de autoriteit, de juf of meester, degene die voor de groep staat, weet dat goede antwoord. Dat kinderen/jongeren door jou als gespreksbegeleider

worden meegenomen in een kwestie waarvan jij ook niet het goede antwoord weet, is even wennen.

Daarom geef je als begeleider tijdens het onderzoeksgesprek dus **niet je eigen mening** en stuur je ook niet door vraagstelling aan op een bepaald gewenst antwoord. Dit gewenste antwoord kan er ook niet zijn. Want als het goed is bespreken jullie een kwestie waarop jij het antwoord ook niet weet.

Waarschijnlijk zijn er tijdens de werksessie ook punten die je gewoon wilt mededelen. Houd die dan dus duidelijk gescheiden van het onderzoeksgesprek. Als je je mededelingen gaat verstoppert in het gesprek ga je op zoek naar gewenste antwoorden en doe je al het hierboven genoemde teniet.

Vertragen

Omdat deelnemers over het algemeen niet gewend zijn aan een dergelijk onderzoeksgesprek, ligt hun tempo vaak hoog. Er wordt iets gezegd, het volgende wordt gezegd, er komt nog een derde optie, iemand noemt een anekdote die er zijdelings mee te maken heeft. Aan jou de taak: **vertraag**. Anders heb je een opeenstapeling van ideeën en meningen en blijft het daarbij. Terwijl je juist deze ideeën en meningen nader wilt onderzoeken. Het kan fijn zijn om aan het begin van een gesprek een fase te houden van inventariseren. Er worden wat eerste antwoorden/mogelijkheden genoemd. Maar als je het een onderzoeksgesprek wilt laten zijn, is het belangrijk daarna te vertragen. Je remt af, je staat stil bij wat er gezegd wordt, je vraagt door, je nodigt uit tot onderzoek. Na verloop van tijd wennen de deelnemers aan dit tempo en gaan ze zelf ook meer vragen stellen aan elkaar.

Empathische nulstand

Als gespreksbegeleider doet jouw mening er niet toe. Om het gesprek goed te begeleiden en te zorgen dat het onderzoek helder wordt, helpt het om in de zogenoemde empathische nulstand te gaan. Je luistert heel zorgvuldig én oppervlakkig. Hoe zit dat? Je luistert naar wat er gezegd wordt, niet om begripvol te zijn maar om te begrijpen. Welke woorden gebruikt iemand? Welk woord mag verder verhelderd worden? Iemand doet een bewering. Welke reden heeft hij voor deze bewering? Iemand stelt een vraag. Is het wel een vraag of is het een verkapte opmerking? (“Dat vind je toch zelf ook belachelijk hoop ik?”)

Probeer je vragen zo ‘schoon’ mogelijk te maken. Haal woorden als ‘voor jou’ ‘versta je’ eruit. Dus in plaats van ‘Wat betekent liefde voor jou?’ ‘Wat betekent liefde?’ ‘Wat versta je onder liefde?’ ‘Wat is liefde?’ Daarmee zorg je dat het een vraag is die voor alle aanwezigen relevant is en dat er een antwoord komt waar anderen op kunnen reageren. Zo kun je een gezamenlijk onderzoek doen. Dat gaat verder dan meningen inventariseren.

Bewegingen

Er zijn een aantal socratische 'bewegingen' die jij als begeleider de deelnemers laat maken om het gesprek te verdiepen. Hoe vaker deelnemers dit soort gesprekken voeren, hoe sneller ze dit zelf ook gaan toepassen en elkaar hierop gaan bevragen.

Beweren Je wilt dat er in een gesprek beweringen worden gedaan, dat er opvattingen boven tafel komen. Die kun je namelijk met elkaar bevragen en onderzoeken. Je kunt jezelf trainen op het horen van beweringen.

Uitleggen/argumenteren Als er iets beweert wordt, wil je weten waarom iemand dat vindt. Met welke reden wordt dit gezegd? Je vraagt hier op door.

Concretiseren/abstraheren In een onderzoeksgesprek wordt er steeds bewogen tussen het concrete en het abstracte. Het concrete gaat over voorbeelden, iemand vertelt een situatie waarin dit thema speelde. Het is belangrijk dat er soms geconcretiseerd wordt, omdat je anders kans hebt dat het gesprek niet meer 'vast te knopen' is aan de werkelijkheid, en misschien wel interessant klinkt maar eigenlijk nergens meer over gaat. Het abstracte gaat over opvattingen, ideeën, algemeenheden. Bijvoorbeeld "Als we nu dit voorbeeld bekijken, wat zegt dat dan over meebeslissen?"

Luisteren Door zelf goed te luisteren, nodig je deelnemers uit dit ook te doen. Je laat deelnemers beter luisteren door ze bijvoorbeeld te vragen om te herhalen wat een ander heeft gezegd.

Vragen stellen Door de onwetende houding aan te nemen en vragen te stellen ontstaat er in de groep een sfeer waarin deelnemers elkaar ook kunnen gaan bevragen. Je kunt deelnemers hier ook expliciet toe uitnodigen. "Wat zou je dan nu aan Cecile willen vragen?" "Doe maar."

In het kort

- Luister naar wat er gezegd wordt (makkelijker gezegd dan gedaan ☺)
- Wees nieuwsgierig en vraag door
- Geef geen eigen mening en stuur niet aan op een bepaalde mening
- Laat stiltes vallen. Denken kost tijd.
- Help vertragen.
- Stel 'schone' vragen. Geen inleiding, geen "wat betekent voor jou", "wat versta jij onder".
- Praat niet met deelnemers over methode maar leef het voor en stuur erop aan.

Trainen

Wil je jezelf oefenen in de socratische houding en in de socratische vaardigheden? Wil je op meer socratische wijze een gesprek of proces begeleiden? Mail gerust naar:

lindavandenderen@yahoo.com